HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ועל הזקן שתים. מכל לד ב' לדעים לפי שהלחי רחב כנגד הלדעים ים לכל דבר רחב קלה לשני לדדין בראשו: **וא' מלמטה.** בסנטר שהלחיים מחוברין שם והעצם קלר מלמטה בסנטר שקורין מונטו"ן בלע"ז: **חדא.** מזהרה דמיחייב עליה תרתי הייט דומיא דשתים שהן מרבע: **לכולהו.** כל ב' שהן ד' שמגיע שנאסר כאן: **ודמיין להדדי בקרבן עולה ויורד.** בהא דמיין להדדי ששתיהן עולה ויורד: **ומפרש ידיעות.** דקתני את שיש בה ידיעה וכו' ופרש כולה מתני' מילי דידיעות טומאה ושבקינהו למלתא דשבועות: **דזוטרין מילייהו.** שני פרקים אלו הראשונים: **שרי להו.** מתיר אותן. כלומר מתיר התנא עצמו מהן ונפטר מהן תחלה: **שבועות שתים וכו'.** פרישית לכוליה במתני': **ידיעות טומאה קדש.** שנעלמה ממנו טומאה ואכל קדש: **וידיעות טומאה דמקדש.** ידיעות שנעלמה ממנו ידיעת טומאה ונכנס למקדש: **ידיעת קדש.** שנעלמה ממנו ידיעת קדש וסבור שאין זה קדש ומתחלה ידע: **הוצאה דעני.** העומד בחוץ: **והוצאה דבעל הבית.** העומד בפנים: **שאם ונכרת.** אבל ספחת אינו שם נגע אלא שם תולדה כדמפרש לקמן (דף ו.) בפרקין: **אינו חייב.** קרבן: **אלא על העתיד.** דלייך להרע או להיטיב לקמן בפ"ג [1]: **ואי רבי עקיבא האמר כו'.** במתניתין בפרק שני ומתניתין קתני שהן מרבע: מה

[1] ועל הזקן שתים מיכן ואחת מלמטה חדא דמיחייב עלה תרתי תנא שבועות שתים שהן ארבע מאי שנא הכא דתני להו לכולהו ומאי שנא גבי יציאות שבת ומראות נגעים דלא קתני להו לכולהו אמרי שבועות וידיעות הטומאה דגבי הדדי כתיבין ודמיין אהדדי בקרבן עולה ויורד תני להו גבי הדדי ואיידי דתנא תרתי תנא כולהו פתח בשבועות ומפרש ידיעות הטומאה [2] איידי דזוטרין מילייהו פסיק שרי להו והדר תני שבועות דנפישן מילייהו [3] בשבועות שתים שהן ארבע שתים שאוכל ושלא אוכל שהן ארבע אכלתי ושלא אכלתי [4] ידיעות הטומאה שתים שהן ארבע שתים ידיעת טומאת קדש וידיעת טומאת מקדש שהן ארבע קדש ומקדש: [5] יציאות שבת שתים שהן ארבע שתים הוצאה דעני והוצאה דבעל הבית שהן ארבע הכנסה דעני והכנסה דבעל הבית מראות נגעים שנים שהן ארבעה שנים [6] שאת ובהרת שהן ארבעה שאת ותולדתה בהרת ותולדתה מני מתניתין לא רבי ישמעאל ולא ר' עקיבא אי רבי ישמעאל [7] האמר אינו חייב אלא על העתיד לבוא אי ר' עקיבא האמר [8] על העלם טומאה הוא חייב ואינו חייב על העלם מקדש איבעית אימא רבי ישמעאל איבעית אימא ר' עקיבא איבעית אימא רבי ישמעאל מהן לחיוב ומהן לפטור לפטור ואיבעית אימא רבי עקיבא מהן לחיוב ומהן לפטור לפטור

ועל הזקן שתים מבאן. נראה דמשתית ונשתת שניהם חייבין כמו בהקפת הראש דאמר בפ' ב' מזירים (מזיר דף מז: ושם) אחד המקיף ואחד הניקף במשמע ואע"ג דהתם דרים מדכתיב לא תקיפו לשון רבים וגבי זקן כתיב לא תשחית לשון יחיד הא כתיב נמי בכהנים לא יגלחו לשון רבים וילפינן מהדדי לענין גילוח שיש בו השחתה בפרק ב' מזירים (שם דף מח:) וגג"ש דפאת פאת ילפינן מהדדי בפ"ק דקדושין (דף לה: ושם) ובהדיא תניא בתוספתא [פ"ג] דמכות המשחית פאת זקנו של חבירו שניהם חייבין ואסור לישראל להניח לנכרי להקיף ראשו ולהשחית זקנו דהא אמר רב הונא בפ' ב' מזירים (מזיר דף מז:) המקיף את הקטן חייב וה"ה ליפכא דלא מקיים מקיף לניקף [9] ואע"ג דהתם פליג עליה רב אדא בר אהבה משום דכתיב לא תקיפו אחד המקיף ואחד הניקף משמע ואתקש מקיף לניקף כל היכא דניקף מיחייב מקיף נמי מיחייב ומשמע התם דלרב אדא בר אהבה אפי' איסורא דרבנן ליכא מדקאמר ליה לרב הונא בניך הקטנים לדידך מאן מגלח להו א"ל חובה משמע דלדידיה ניחא דשרי אפי' לאיש אין הלכה כרב אדא דסתמא דהש"ס בפרק א' דנבא מציעא (דף י:) כרב הונא דקאמר איכא בייניהו איש דאמר לאשה תקיף לי קטן דלישנא דתלי בבר חיובא הכא אשה לאו בת חיובא היא מיחייב שולחה משמע דאי מקיף ליה גדול מיחייב ועוד נראה לאפי' רב אדא מחייב היכא דניקף בר חיובא אע"ג דמקיף לאו בר חיובא ולא פטר אלא היכא דניקף לאו בר חיובא הוא מדלא קאמר איש דאמר לקטן או לנכרי אקיף לי גדול והוי נפקותא לרב הא

אדא ויש לדחות משום דלרב הונא דלא מקיים מקיף לניקף לא ייחס גדול להקיף עצמו וגם אין להביא ראיה מדאמר ביבמות (דף ה. ושם) דאתי עשה דמצורע ודחי לאו דהקפה מדכתיב ראשו משמע דכ"ע מודו דאסור ע"י אשה ונכרי דאי שרי לרב אדא אמאי דחי הא אפשר לקיים שניהם דיש לדחות דאצטריך קרא למימר דדחי היכא דאין שם אשה ונכרי ואין לומר ימתין עד שימצא אשה או נכרי או קטן מדבעי למימר בפ' שילוח הקן (חולין דף קמא.) דאתי עשה דמצורע ודחי עשה דשילוח הקן ולא אמרינן ימתין עד שימצא אחר אבל יש להביא ראיה מפ' ב' מזירים (מזיר דף מז:) דקאמר ודלמא לאו טמאין איגון וקעביד הקפה ומשני שמואל באשה וקטן ודייק התם דקסבר שמואל דהקפת כל הראש שמה הקפה מדלא אוקי בגדול והשתא אי שרי לרב אדא כי מקיף ליה לאו בר חיובא אכתי תקשי ליה ולוקמה בגדול ויקיפנו לאו בר חיובא דהא שמואל כרב אדא ס"ל מדשרי להקיף באשה וקטן ומשמע דמקיף בר חיובא הוא דלא פירש באשה וקטן ומגלח להו אשה וקטן: **חדא** דמיחייב עלה תרתי. בהתראה אחת מיירי ובגילוח בבת אחת או בזה אחר זה תוך כדי דיבור דלא מ"ל אישתליין דאי בכמה התראות לא הוה פליג ר' אליעזר בפ' בתרא דמכות (דף כ.) דאמר אם נטלן כולן כאחת אינו חייב אלא אחת ואע"ג דהתם מצרכי קרא למחייב על כל קרחה וקרחה ועל כל שריטה ושריטה הכא לא צריך קרא דפאות מחלקות ור' אליעזר לית ליה מחלקות: **גבי** הדדי כתיבי ודמיין אהדדי. בטעמא דכתיבי גבי הדדי סגי כדאמר במס' נדרים (דף ב:) וא"ת גבי מראות נגעים ליתני כולהו דדמיין אהדדי בקרבן עולה ויורד וי"ל דליתיה בדלי דלות וא"ת מ"מ ליתני במתניתין קודם יציאות שבת כיון דאיתא בדלות ודמי טפי לשבועות וי"ל דהני לכפר והני להכשיר: **פתח** בשבועות ומפרש ידיעות. ולישנא למימר דמינה דסליק מפרש בריש הא ממראות נגעים קא סליק: **איידי** דזוטרן מילייהו. אע"ג דנפישי מילייהו משבועות בטוי דידיעות איכא תרי פרקי קמאי ומשבועות בטוי ליכא אלא פרק ג' מ"מ מילי דכל שבועות נפישין טפי שבועת בטוי שבועת העדות ושבועת הפקדון ושבועת הדיינין:

והדר תני שבועות. אע"ג דלא דמי דידיעות מפרש מילי דידיעות בריש הדר תני שתים שהן ארבע ובשבועות מפרש שתים שהן ארבע בריש: **שהן ארבע אכלתי ולא אכלתי.** וא"ת ומה דוחקיה לפרושי הכי דהשתא קשיא ליה בסמוך אי ר' ישמעאל האמר אינו חייב כו' ליתא שהן ארבע אזרוק ולא אזרוק ונתוקמא מתניתין שפיר כר' ישמעאל וי"ל דבפ"ג (לקמן דף יט.) בהדיא תנן שהן ארבע אכלתי ולא אכלתי והיא מתניתין קיימא לפרושי מתניתין דהכא ואין להקשות דליתני שתים שהן שמונה אזרוק ולא אזרוק זרקתי ולא זרקתי דלא תני אלא דבר וחילופו כדפירש בקונטרס במתניתין [10]: **אי** ר' ישמעאל הא אמר אין חייב בו'. וא"ת תקשי ליה נמי דידיעות דמתניתין בעיא דידיעה בתחלה כדתנן כל שיש בה ידיעה בתחלה כו' ור' ישמעאל לא בעי ידיעה תחלה כדמוכח בפירקין (דף ט.) דקאמר לר' ישמעאל אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף בר קרבן הוא ואמר נמי בספ"ב (לקמן דף יט:) הא מני ר' ישמעאל היא דלא בעי ידיעה בתחלה וי"ל דמידיעות לא בעי למיפרך דהמ"ל דידיעה דמתני' הייט ידיעת בית רבו ור' ישמעאל סבר לה כרבי דאמר ידיעת בית רבו שמה ידיעה כדאמר בירושלמי ר' ישמעאל כרבי ורבי כר' ישמעאל אע"ג דגמ' דידן פליג אירושלמי וסבר דר' ישמעאל לא בעי ידיעה בתחלה אפי' ידיעת בית רבו מדלא מוקי לקמן דחיגון מכפר אחין בה ידיעה תחלה אפי' ידיעת בית רבו משמע דלעולם בר קרבן הוא אפי' אין בו ידיעה בתחלה כלל וכן משמע בפ"ב (לקמן דף יד: ושם) דבעי ר' ירמיה בן בנב שעלה לא"י ועצם ממנו מקום מקדש מהו וקאמר אי אליבא דר' ישמעאל הא לא בעי ידיעה בתחלה ומסיק דבעי אליבא דרבי דבעי ידיעת בית רבו משמע דר' ישמעאל לא בעי ידיעה כלל בתחלה מ"מ השתא אי הוי מני אחיא מתניתין כר' ישמעאל נימא דודאי בעי ר' ישמעאל ידיעת בית רבו אבל לפי האמת דמתניתין אתיא כרבי אמרי' דר' ישמעאל לא בעי ידיעה בתחלה כלל דלא מצינו תנא דסבר דהוי ידיעת בית רבו ידיעה אלא רבי ומיהו מתניתין דפ"ב (שם.) דקאי לפרושי פירקין משמע קצת דבעי ידיעה גמורה דקתני נטמא וידע משמע שהידיעה היא אחר שנטמא דהיא ידיעת הטומאה לאפוקי ידיעת בית רבו דהיא קודם הטומאה ונראה דמידיעות לא מצי למיפרך שהיה יכול לדחוק ולתרץ כדקאמר התם [11] מקראי לית ליה מגמרא אית ליה: **מהן** לחיוב מהן לפטור. אהאי שיטא ואשיטא דמלקות ה"מ למיפרך מסיפא דמוכח דמתני' לענין חיוב קרבן וא"ת בשלמא כי מוקי לה כר' ישמעאל דאע"ג דאינו חייב אלא על העתיד מ"מ שפיר תני בהו שהן ארבע הואיל וקעביד איסורא במזיד אבל כי מוקי כר' עקיבא אמאי תני ליה כלל כיון דשוגג הוא ולא מייתי קרבן וי"ל דמ"מ חשיב להו שפיר שהן ארבע הואיל וקעביד איסורא בשוגג:

הא

[1] [בכורות יג.], [2] [לקמן יט:], [3] שבת ב., [4] לקמן כא. כה. [תמורה ג:], [5] לקמן יד:, [6] [דף כה.], [7] [ל"ל וה"ה ליפכא ואע"ג כו'], [8] [וע"ע תוספות שבת ב. ד"ה שבועות], [9] [לקמן יט:].

לעזי רש"י

מינטר"ן. סנטר

מוסף רש"י

ועל הזקן שתים מיכן ושתים מיכן. תמש פאות יש לו לזקן, אחד למטה מן האחן, מקום שלחי התחתון יולא ומתפרל שם, ושם נקרא פאה כמודו של לחי שבולע לאוון שם מתחלת הזקן וכל מה שלמעלה עד הלידעא בכלל פאת הראש היא, ואחי הסיבולות כל אחד מהן לסוף הלחי נקרא פאה, ואחת מלמטה. שיער שבין הסיבולות בתמלא הסנטר שלוטין מנטו"ן (מכות כ.). שתים שאוכל ושלא אוכל. הן שתים המפולשות, דכתיב להרע או להיטיב, דמשמע להבא, ולא אוכל להרע, אוכל להיטיב, שהן ארבע אכלתי ושלא אכלתי. הן שתים הנופלות ממדרש חכמים, כדליף לה ר"ע לקמן (כה.) מריבוי הכתוב (לקמן יט:).

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פי"ב מהל' עכו"ם הלכה ז סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפא סעיף יא:

ח ב מיי' פי"ז מהל' שבועות הלכה ח ב טוש"ע י"ד סי' רלו סעיף א:

ט ג מיי' פי"ז מהל' שבועות הלכה ח:

י ד מיי' פי"ב ופי"ג מהל' שבת סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שמז:

יא ה מיי' פי"ח מהל' טומאת צרעת הלי ב:

רבינו חננאל

על הזקן שתים והן שתים שהן ארבע כדתני שתים מיכן ושתים מיכן ואחת מלמטה חדא ומיחייב עלה תרתי תנא נמי בתרה שבועות שתים שהן ארבע. ואיידי דתנא שבועות תנא נמי ידיעות הטומאה דבפרשה אחת כתיבי ותרוייהו בקרבן עולה ויורד נינהו. אם עשיר מביא כשבה או שעירה ואם הוא דל שתי תורים או שני בני יונה. ואיידי דתנא הני תנא נמי יציאות השבת ומראות נגעים דדמיין להו. ואיידי (דתנא) [דדינין] דידיעות הטומאה הווין דידהו מעט פסיק שרי להו והדר תני שבועות: שבועה שאוכל ושלא אוכל שאכלתי ושלא אכלתי. הנה שתים להבא ושתים לשעבר. ידיעות הטומאה ולא ידע הקדש ולא המקדש או ידע ידיעות הקדש והמקדש ולא ידע הטומאה הרי אלו שתים שהן ד'. וכן הוצאה דעני והוצאה דבעל הבית הכנסה דעני והכנסה דבעל הבית הרי אלו יציאות שתים שהן ארבע. ומקשינן מני מתני' אי ר' ישמעאל קשיא שבועות. דתנן בפ"ג ר' ישמעאל אומר אינו [חייב] אלא על העתיד שנאמר להרע או להיטיב ואנן אוקימנא למתני' שאכלתי ושלא אכלתי שהוא לעבר. אי ר' עקיבא קשיא ידיעות. דתנן בסוף פ"ב ר' עקיבא אומר על העלם טומאה חייב ואינו חייב על העלם מקדש. ואנן אוקימנ' למתני' על העלם זה וזה. ופרקינן איבעית תימא ר' ישמעאל. לעולם ארבע הן ומהן לחיוב והן שלא אוכל ושאוכל. ומהן לפטור שאכלתי ושלא אכלתי. ואיבעית תימא ר' עקיבא מהן לחיוב ומהן לפטור: